

BİYOĞRAFI İLE TARİHİN KIYISINDA: PLUTARKHOS'UN VITA CAESARUM'U

Ayşe YAKUT*

Öz

Bu çalışma, Plutarkhos'un Roma imparatorlarının biyografilerinden oluşan yaşam dizisini (*Vita Caesarum*) incelemektedir. Plutarkhos *Vita Caesarum*'unda, Augustus'tan Vitellius'a dek sekiz imparatorun biyografisini kaleme almış ve tarihsel olarak M.Ö. 31 ile M.S. 69 yılları arasında işlemiştir. Ne yazık ki, bu dizide anlatılan 100 yıllık tarihin yaklaşık 9 aylık kesimi bilinebilmektedir; çünkü, bu kayıp yaşam dizisinden yalnızca Galba ve Otho'nun yaşamları günümüze ulaşmıştır. Galba ve Otho'nun hikâyelerinden anlaşıldığına göre, Plutarkhos imparatorların özel yaşamlarıyla ve fiziksel özellikleriyle ilgilenmemiş; onların yönetime gelişleri, yönetimi nasıl sürdürdükleri ve yönetimden nasıl indiklerine yoğunlaşmıştır. Hikâyeleri kaleme alınan kişiler, devlet yönetimine mensup kişiler oldukları için anlatıların, dönemin siyasi ve askerî tarihiyle ilişki içinde olması kaçınılmaz olmuştur. Bu iki eser, *Galba* ve *Otho*, incelendiğinde Plutarkhos'un 68/9 yılını tüm gerçekliğiyle yansıtmamasının yanı sıra; Suetonius'un anlatımından ve Tacitus'un tarihi yaklaşımından farklı bir yaklaşım sergilediği, özellikle *Galba*'da olayların seyrini değiştiren askerî kişiliklere ilişkin anlatıların fazla detaylandırıldığı, 68/9 yılına ilişkin yaptığı genel değerlendirmede yönetenin ve yönetilenin felsefi eğitime olan ihtiyacını vurguladığı görülmektedir. Plutarkhos'un yaklaşımı, gününün tarihini aynı zamanda Hellen kültürel kimliği çerçevesinde ele aldığı ve *Vita Caesarum*'u ahlaki bir tarihe de dönüştürdüğünü göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Plutarkhos, Vita Caesarum, Galba, Otho, imparatorluk biyografisi, Roma imparatorluğu*

Abstract

Writing Biography at the Edge of History: Plutarch's *Vita Caesarum*

This study examines Plutarch's *Lives of the Caesars*, the collection of the Roman imperial biographies. Plutarch's *Lives of the Caesars* were a series of lives of the Roman emperors ascended to the imperial throne from Augustus to Vitellius. This series covered 100 years from Octavian's victory over Antony in 31 BCE to the death of Vitellius in 69 CE. Unfortunately, of this period it is known about nine months from June 68 to April 69 because only two short lives of Galba and Otho have survived from this lost collection. The references in Plutarch's *Galba* and *Otho* enable us to think that Plutarch did not deal closely with emperors' private lives, but rather he focused how they were

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Eskişehir Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Ankara.

E-posta: asonmez@ankara.edu.tr. ORCID: 0000-0001-9448-463X

(Makale Gönderim Tarihi: 10.09.2019 - Makale Kabul Tarihi: 19.05.2020)

proclaimed emperor, how they ruled and how they were overthrown in turn. Since the individuals in question were emperors, biography remained close to the political and military history of the period. Plutarch's narrative was very close to the actual events and reflected the real atmosphere of the year of the four emperors like his near contemporaries Tacitus' and Suetonius' narrations. However Tacitus' and Suetonius' narrations had some differences, such as the historical approach of Tacitus in describing the events in a continuum and element of gossip in Suetonius. Plutarch focused primarily on leaders' character, actions and military deeds especially those changed the fate of the events in the Roman Empire and he emphasized that the ruler and ruled needed philosophical education. All these show that he preferred to narrate the events/characters belonged to the contemporary history with the Greek intellectual/cultural tradition and turned the *Lives of the Caesars* into also a moral history.

Keywords: *Plutarch, Vita Caesarum, Galba, Otho, imperial biography, Roman Empire*

Giriş

Gerek kendi topraklarında üstlendiği görevlerden dolayı, gerekse Roma'ya ve İtalya'ya yaptığı ziyaretler ve Romalı seçkinlere verdiği dersler yoluyla, Roma'da söz sahibi pek çok kişiyle dostluk kuran Plutarkhos, eserleriyle Hellen toplumunun Roma İmparatorluğu'na entegre oluşunun önemli bir örneği olmuştur. Plutarkhos edebiyat, doğa bilimi, tarih, din, ahlak, retorik ve felsefe gibi konuları kapsayan çeşitli yazılarının yanı sıra, yaşam tarzları ve kişilikleriyle birbirine benzeyen Hellen ve Romalı ünlü adamların hayat hikâyelerinden oluşan *Vitae Parallelae* («Paralel Yaşamlar») adlı biyografi dizisiyle Roma İmparatorluk Çağı'nın en verimli yazarları arasında yerini almıştır. Plutarkhos, bir kültür adamı olarak asil şanını bu çalışmasına borçludur. Ancak, Plutarkhos'un *Vita Caesarum* («Caesarlar'ın Yaşamı») adlı, Augustus'tan Vitellius'a dek sekiz imparatorun biyografisini kaleme aldığı ve tarihsel olarak M.Ö. 31 ile M.S. 69 yılları arasında işlediği bir eseri daha bulunmaktadır. Söz konusu imparatorların biyografisi *Lamprias* Kataloğu'nda şöyle geçer: N. 26. 27. 29–33: Αὐγούστου Βίος — Τιβέριος — Κλαύδιος — Νερόνος Βίος — Γάιος Καῖσαρ — Γάλβας καὶ Ὄθων — Βιτέλλιος¹. Ne yazık ki, bunların arasından yalnızca *Galba* ve *Otho* günümüze ulaşmıştır; bunlar da *Vitae Parallelae* dizisinin sonuna eklenmiştir.

Plutarkhos, *Galba* ve *Otho*'da, yönetmeyi bilmeyen *princeps*'lerin, yandaşları olan adamların elinde oyuncak oldukları; istekleri yerine getirilmeyen askerlerin kontrolden çıktıkları ve her şeyin büyük bir düzensizlik içinde birbirine karıştığı bir dönemi sunmuştur. İmparatorluk Çağı biyografi yazımı, «Caesarlar'ın hikâyelerini anlatmak» anlamına geldiğinden², Plutarkhos ilgili imparatorların dönemlerini sunan tek yazar değildir. Bu iki imparatorun parlak olmayan yönetimlerinde otorite zayıflığının yol açtığı askerî yozlaşmayı ve iç savaşları anlatarak, 68/9 yılının iç karartıcı tablosunu sunan diğer antik yazarlar Tacitus,

¹ Mommsen 1870, s. 297, n. 1.

² Momigliano 1993, s. 99.

Suetonius ve Cassius Dio'dur³. Ancak Plutarkhos'un *Galba* ve *Otho*'sunda, ilgili imparatorlara ve dönemlerine ilişkin aktarımlarında bir seçicilik ve kendi zihinsel eğilimi doğrultusunda ortaya çıkan farklı bir anlatım tarzı göze çarpmaktadır. Ayrıca – *Galba* ve *Otho*'dan anladığımızı göre – Plutarkhos'un eseri Roma tarihini imparatorların eylemleri ve karakterleri üzerinden giderek *Vita Caesarum* türünde sunan ilk örnek olması bakımından değerlidir.

Elbette ki, bu çalışmanın konusu olan *Vita Caesarum* modern literatür tarafından da farklı açılardan ele alınmıştır⁴. Bu çalışmanın amacı da Plutarkhos'un Roma dünyasıyla temasına değinmek, büyük bir kısmı kayıp olduğu için fazla ön plana çıkmamış *Vita Caesarum* adlı imparatorluk serisini tanıtmak ve bu seriden günümüze ulaşan *Galba* ve *Otho* adlı eserlerini bir bütün olarak incelemektir. Bu incelemenin sonucunda Plutarkhos'un, kendisinin de bir parçası olduğu Roma dünyasını kaleme alarak o dünyaya gösterdiği bağlılığın yanı sıra, Roma dünyasına ilişkin verileri Hellen kültürel geleneği çizgisinde sunarak hissettirdiği Hellen kimliğine sadakati ön plana çıkacaktır.

L. Mestrius Plutarkhos ve Roma Dünyası

40'lı yıllarda ailesinin kuşaklar boyu yaşadığı Boiotia'nın kuzey kesimlerindeki Khaironeia Kenti'nde dünyaya gelmiş olan L. Mestrius Plutarkhos; gençlik yıllarını Nero Dönemi'nde, olgunluk çağını Flaviuslar Sülalesi zamanında, yaşlılık çağını ise, eserlerinin büyük çoğunluğunu oluşturduğu Nerva ve ardıllarının döneminde geçirmiştir. İmparatorluk atmosferini yakından soluyan bir entelektüel olan Plutarkhos'un Roma yönetimiyle ilk teması, kendi deyimiyle henüz genç iken (véov ἔτι) – muhtemelen kenti Khaironeia'yı ilgilendiren bir meseleyi halletmek üzere – *Achaia proconsul*'üne elçi olarak gitmesi ve görevini başarıyla yerine getirmesi münasebetiyle gerçekleşmiştir⁵. Bu ziyaret Nero Dönemi'ne tarihlendirilmekte ve Plutarkhos'un Roma yönetimiyle ilk teması olarak kabul edilmektedir⁶.

Plutarkhos, hocası Ammonios⁷'un konumu ve nüfuzu sayesinde genç yaşta imparatorluğun önemli isimleriyle tanışma şansı elde etmiştir: Örneğin, İmparator Nero'nun 66/7 yılında Delphoi'da katıldığı *Pythia* Oyunları esnasında Ammonios ve diğer öğrencileriyle birlikte Plutarkhos da oradaydı⁸. Ayrıca, Nero'nun

³ Galba: Suet. *Galb.*, Tac. *hist.* 1.1-45, Cass. Dio 64.1-9; Otho: Suet. *Oth.*, Tac. *hist.* 1.46-2.49, Cass. Dio 64.10-15.

⁴ Bk. Jones 1971, s. 72-80; Keitel 1995; Ash 1997; Bowersock 1998; Stadter 2005; Georgiadou 2014.

⁵ Plut. *prae. ger. reip.* 816D.

⁶ Jones 1971, s. 16.

⁷ Pek çok öğrenci yetiştiren yetkin bir filozof olmasının yanı sıra, İmparatorluk Çağı Atina'sında son derece önemli görevler üstlenen Ammonios ve soyu hakkında kapsamlı bilgi için bk. Jones 1967.

⁸ Plut. *de E Delph.* 385B; Stadter 2014, s. 14. Nero'nun Delphoi'da *Pythia* Oyunları'na katılmasının tarihlendirilmesi için bk. Jones 1967, s. 205; Bradley 1978, s. 72.

28 Kasım 67 tarihinde *Isthmia* Oyunları bitiminde *Achaia* Eyaleti'ne özgürlük bahsettiği ana Plutarkhos da tanıklık etmiş olmalıdır⁹. Nero'nun Hellas'a gerçekleştirdiği bu ziyaret esnasında Titus Flavius Vespasianus da imparatora eşlik ettiğinden¹⁰, Plutarkhos'un burada Vespasianus'la tanışmış olma ihtimali de bulunmaktadır¹¹. Ayrıca burada tanışmış olmasa bile, 1 Temmuz 69 tarihinde Vespasianus'un Aleksandreia'da imparator ilan edilmesinin ardından, Plutarkhos'un imparatoru Aleksandreia'da görmüş olduğu düşünülmektedir; çünkü, Plutarkhos bir elçi heyetiyle birlikte diplomatik bir görevi yerine getirmek üzere 69 veya 70 yılında Aleksandreia'ya Vespasianus'u ziyarete gitmiş olmalıdır¹².

Plutarkhos Roma'ya ilk seyahatini ise 70'li yıllarda, Vespasianus'un yönetimi sırasında gerçekleştirmiştir. Roma'ya bu gidişinde, Vespasianus Dönemi'nde *consul*'lük (c. 75), Domitianus Dönemi'nde ise *Asia* Eyaleti *proconsul*'lüğü (88/9) yapmış L. Mestrius Florus'a¹³ Kuzey İtalya seyahatinde eşlik etmiştir¹⁴. Bu seyahati sırasında Bedriacum ile Cremona arasındaki savaş alanını ziyaret etmiş ve Brixellum'da Otho'nun mezarını görmüştür¹⁵. Bu gezi, L. Mestrius Florus'un 75 yılı *consul*'lüğünden kısa bir süre sonra yapılmış olmalıdır¹⁶. Tam tarihleri bilinmemekle birlikte, Plutarkhos'un Vespasianus Dönemi'nde Roma'yı ve İtalya'yı birkaç kez ziyaret ettiği ancak bu ziyaretlerinde uzun kalmadığı düşünülmektedir¹⁷.

Plutarkhos, Domitianus Dönemi'nde 88/9 yılı kışında¹⁸ ve 92¹⁹ yılında tekrar Roma'ya gitmiştir. Bu ziyaretlerinin sebebi, üstlendiği bir elçilik görevi ve

⁹ Plutarkhos bir eserinde Nero'nun Hellas'a özgürlük bahsetme anımı, kendisi de bu olaya tanıklık etmiş gibi anlatmaktadır: και γάρ Τίτος ἐν Κορίνθῳ τότε καὶ Νέρων αὐτῆς καθ' ἡμᾶς ἐν Κορίνθῳ παραπλησίως Ἰσθμίων ἀγομῆνων τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους καὶ αὐτονόμους ἀφῆκαν, ὁ μὲν διὰ κήρυκος, ὡς εἶρηται, Νέρων δὲ αὐτὸς ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἀπὸ βήματος ἐν τῷ πλήθει δημηγορήσας (Plut. *Flam.* 12.8). Plutarkhos'un bu tasviri sikke betimleriyle uyum göstermektedir; bk. *BMC Korinthos* nos. 568-70.

¹⁰ Suetonius, Nero'nun Hellas ziyareti sırasında Vespasianus'un da orada olduğunu ve Nero şarkı söylediğinde oradan uzaklaştığını ya da uyuduğunu anlatır (Suet. *Vesp.* 4.4); ayrıca bk. Tac. *ann.* 16.5.3.

¹¹ Stadter 2015, s. 195.

¹² Stadter 2015, s. 194.

¹³ *Proconsul*'lüğün tarihlendirilmesi için bk. Eck 1970, s. 85 ve 139; Puech 1992, s. 4860. L. Mestrius Florus için bk. *PIR*² M 531; Jones 1971, s. 48 vd.; Syme 1980, s. 105 ve n. 10.

¹⁴ Plut. *Oth.* 14.1; Jones 1971, s. 21-25; Stadter 2004, s. 22 vd.; 2014, s. 14.

¹⁵ Plut. *Oth.* 14.1; 18.1.

¹⁶ Bowersock 1998, s. 200.

¹⁷ Plut. *am.* 770C-771C; *Oth.* 9.3; Barrow 1967, s. 36-42; Jones 1971, s. 21 vd.

¹⁸ Plutarkhos'un bir eserinde 89 yılı Ocak ayında Domitianus'un isyan çıkaran Antonius Saturninus'a karşı kazandığı zaferi "kendi zamanında" yaşanan bir olay olarak aktarması (Plut. *Aem.* 25.4), kendisinin bu olayın yaşandığı esnada Roma'da olduğu ihtimalini güçlendirir; Jones 1971, s. 22; Syme 1980, s. 106; Bowersock 1998, s. 199.

¹⁹ Plutarkhos, Roma'da verdiği bir derse katılan Arulenus Rusticus'un, bu ders esnasında kendisine Domitianus tarafından gönderilen bir mektubu dersi bölmek istemediği için okumadığını anlatır

felsefe dersleri olmalıdır. Plutarkhos'un kayıtlara geçmiş son Roma ziyareti 92 yılına aittir. Domitianus 93 yılında, Nero karşıtı söylemleri olan Thrasea Paetus'u öven filozofları sürgünle veya ölümle cezalandırmıştır. Bu cezadan nasibini alan isimlerden Arulenus Rusticus²⁰ ile Iunius Mauricus²¹, Plutarkhos'un tanışıklığının olduğu isimlerdir. Bu olayın hemen ardından, muhtemelen 93/4 yılında, Domitianus tüm filozofları Roma'dan ve İtalya'dan sürmüştür²². Domitianus Dönemi'nin önemli isimleri Avidius Quietus ve Sosius Senecio'nun himayesinde olan Plutarkhos'un bu yasaklanmaya dahil edilip edilmediği bilinmemektedir; ancak, bu durumdan ötürü 92 yılından sonra Roma'ya gitmediği düşünülmektedir²³.

Plutarkhos'un Roma'ya ve İtalya'ya yaptığı ziyaretlerin sebebi, Romalılara felsefe dersleri vererek adını duyurmak, Roma'nın önemli isimleriyle dostluk kurmak veya önceden Hellas'a gelmiş Romalı dostlarını ziyaret etmek ve onlara belli konularda tavsiyelerde bulunmak ya da Boiotia'daki, Atina'daki ve Delphoi'daki vatandaşlarını temsil etmektir²⁴. Nitekim Plutarkhos, Roma'da ve İtalya'nın diğer kesimlerindeyken siyasal meselelerle ve felsefe dersleriyle meşgul olduğundan Latincesini geliştirmek için zaman bulamadığını ifade etmiştir²⁵.

Plutarkhos, gerek yaptığı Roma ve İtalya gezileri sırasında, gerekse imparatorluğun önemli isimlerinin Hellas'ta üstlendikleri görevleri sırasında, Roma elit sınıfına mensup pek çok önemli kişiyle tanışma ve dostluk kurma fırsatı yakalamıştır²⁶. Bunlardan en önemlisi, Hellas ya da Aleksandreia'da tanıştığı, 70'li yıllarda birlikte Kuzey İtalya gezisine çıktığı ve sayesinde Roma vatandaşlık hakkını elde ettiği²⁷ L. Mestrius Florus'tur. Plutarkhos'un hayatına giren en önemli isimlerden biri de Traianus'a yakınlığıyla bilinen, 99 ve 107 yıllarında *consul ordinarius* unvanını almış Sosius Senecio'dur. Plutarkhos'un önemli dostları arasında ayrıca; 91/2 yılı *Achaia proconsul*'ü Avidius Quietus, *De fraterno amico* («Kardeş Sevgisi Üzerine») adlı denemesini ithaf ettiği 111 yılı *consul suffectus*'u

(Plut. *de cur.* 522 E). Plutarkhos'un anlatımından, bu olayın *consul* Rusticus'un 93 yılında ölümüne gönderilmesinden kısa bir süre önce yaşandığı anlaşılmaktadır; Barrow 1967, s. 38; Jones 1971, s. 23; Syme 1980, s. 106; Bowersock 1998, s. 200; Stadter 2014, s. 16.

²⁰ Plut. *de cur.* 522E. Iunius Arulenus Rusticus için bk. *PIR*² I 730; Sherwin-White 1966, s. 95; Puech 1992, s. 4855 vd.

²¹ Plut. *Galb.* 8.8; Iunius Mauricus için bk. Sherwin-White 1966, s. 98.

²² Bu konuda bk. Sherwin-White 1966, s. 763-771.

²³ Jones 1971, s. 25; Stadter 2015, s. 8.

²⁴ Jones 1971, s. 20 vd. n. 6-7 ile birlikte; Stadter 2004, s. 23-25; 2014, s. 14.

²⁵ Plut. *Dem.* 2.2: ἐν δὲ Ῥώμῃ καὶ ταῖς περὶ τὴν Ἰταλίαν διατριβαῖς οὐ σχολῆς οὐσης γυμνάζεσθαι περὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν διάλεκτον ὑπὸ χρεῖων πολιτικῶν καὶ τῶν διὰ φιλοσοφίαν πλησιαζόντων.

²⁶ Stadter 2014, s. 16.

²⁷ Plutarkhos'un Roma vatandaşlık hakkını elde ettikten sonra, resmî Roma formülüne göre adı şu şekildedir: *L. (?) Mestrius Plutarchus*; *SIG*³ 829 A.

Genç Quietus ve 110 yılı *consul suffectus*'u Nigrinus, *Adversus Colotem* («Kolothes'e Karşı») adlı çalışmasını adadığı 98/9 yılı *Achaia proconsul*'ü, 100 yılı *consul suffectus*'u ve 104-106 yılları Moesia Superior *legatus*'u Herennius Saturninus, *De cohibenda ira* («Öfke Kontrolü Hakkında») adlı eserinin baş konuşanı olarak sunduğu 107 yılı *consul suffectus*'u ve 122/3 *Asia proconsul*'ü Minicius Fundanus, *Quomodo adulator ab amico internoscatur* («Bir Dalkavuk Dosttan Nasıl Ayrılır?») adlı çalışmasını ithaf ettiği 109 yılı *consul suffectus*'u G. Iulius Antiokhos Epiphanes Philopappos bulunmaktadır. Plutarkhos'un çevrelerine girdiği ve yakınlık kurduğu tüm bu isimler, Roma devlet kariyerlerinin zirvesine ulaşmış isimlerdir²⁸.

Plutarkhos bu temaslarının yanı sıra, yerel siyasette de birçok görev üstlenmiştir: Memleketi Khaironeia'da *eponymos arkhon*'luk yapmıştır²⁹. Kesin olmamakla birlikte, Boiotia Birliği'nin *arkhon*'luğunu yaptığı düşünülmektedir³⁰. Ayrıca, Amphiktyon Meclis üyeliği görevinde bulunmuştur³¹. Geç Antikçağ yazarlarına göre, Traianus tarafından *ornamenta consularia* ile onurlandırılmıştır³². 90'lı yıllarda seçildiği Delphoi'daki rahipler kurulunda görevini ömrünün sonuna kadar sürdürmüştür³³. Ayrıca, Hadrianus tarafından, *Achaia Eyaleti procurator*'u olarak görevlendirilmiştir³⁴. İmparator Nero, Domitianus, Traianus dönemlerini ve Hadrianus yönetiminin ilk yıllarını gören Plutarkhos'un, yurdunda 120'li yıllara kadar verimli bir yaşam sürdürdüğü tahmin edilmektedir.

Plutarkhos'un *Vita Caesarum*'u

Plutarkhos *Vita Caesarum*'unda, Augustus'tan Vitellius'a dek sekiz imparatorun biyografisini (Αὐγούστου Βίος — Τιβέριος — Κλαύδιος — Νερώνας Βίος — Γάιος Καῖσαρ — Γάλβας καὶ Ὅθων — Βιτέλλιος) kaleme almış ve tarihsel olarak M.Ö. 31 ile M.S. 69 yılları arasını işlemiştir. Ancak, bu eserde anlatılan yaklaşık 100 yıllık tarihin yalnızca 9 aylık kesimi bilinebilmektedir; çünkü

²⁸ Plutarkhos'un önemli dostlarıyla ilgili olarak bk. Jones 1971, s. 48-64; Puech 1992; Stadter 2000, s. 495 vd.; 2014, s. 17. Ayrıca, Avidius Quietus için bk. *PIR*² A 1410; Puech 1992, s. 4841; Genç Quietus için bk. *PIR*² A 1409; Puech 1992, s. 4841 vd.; Nigrinus için bk. Puech 1992, s. 4840; Herennius Saturninus için bk. *PIR*² H 126; Puech 1992, s. 4855; Minicius Fundanus için bk. *PIR*² M 612; Puech 1992, s. 4861; Philopappos için bk. *PIR*² I 151; Puech 1992, s. 4870-4873.

²⁹ Plut. *prae. ger. reip.* 642F: ὅτε τὴν ἐπώνυμον ἀρχὴν ἤρχον οἴκοι...

³⁰ Plut. *an seni. resp. ger.* 785C; *prae. ger. reip.* 813 D; Jones 1971, s. 25 vd., n. 41 ile birlikte.

³¹ Plut. *an seni. resp. ger.* 785C; *SIG*³ 829 A.

³² Suda, s.v. «Πλούταρχος», 864; Jones 1971, s. 29.

³³ Bu konuda bk. *SIG*³ 829 A; Stadter 2004; 2014, s. 20 vd.

³⁴ Synk. *Chron.* 659. Plutarkhos bu görevi "fiilen" değil, "ismen" üstlenmiştir; Bowersock 1969, s. 57, n. 6 ve s. 112; Jones 1971, s. 34.

büyük bir kısmı kayıp olan bu eserin içinden yalnızca Galba ve Otho'nun yaşamları elimize geçmiştir. Bu iki eser *Vitae Parallelae* dizisinin sonuna eklenmiştir³⁵. Diğer kayıp yaşamların da işleniş bakımından bu ikisinden farkı olmadığı tahmin edilmektedir³⁶. Suetonius'un *De vita duodecim Caesarum* (On İki Caesar'ın Yaşamı) adlı yapıtının ve Roma'nın geç dönem imparatorlarının biyografilerinden oluşan *Scriptores Historiae Augustae*'in önünü açan bu eser, Roma'nın siyasi tarihini imparatorların eylemleri ve karakterleri üzerinden giderek biyografi türünde sunan bir örnek olması bakımından son derece değerlidir³⁷. Zira Plutarkhos, yaklaşık 100 yıllık bir imparatorluk tarihini kaleme alarak, imparator biyografilerini (*vita Caesarum*) edebî bir yazın türü hâline getirmiştir³⁸.

Eserin oluşturulma tarihi tam olarak bilinmemektedir; ancak, Vitellius'la sonlandığı için, Vitellius'un ölümünden sonra kaleme alınmış olduğu kabul görmektedir. Tarihlendirme konusunda iki *terminus post quem* söz konusudur: Birincisi Plutarkhos'un *Oth.* 14.1'de L. Mestrius Florus'un 75 yılında, Vespasianus hükümdarlığında üstlendiği *consul*'lüğüne yaptığı göndermedir³⁹. Diğeri ise, *Galb.* 10.4'te Verginius Rufus'tan *yaşlı* (γηρὰς) olarak söz etmesidir. Rufus 14/5 yılında doğmuştur; Rufus'un yaşlılığı da muhtemelen 75 yılına denk gelmektedir⁴⁰. Ayrıca, *Vita Caesarum*'un Vitellius ile bitmesi ve Flaviuslar Sülalesi imparatorlarını kapsamaması, eserin Domitianus'un ölümünden önceye tarihlendirilmesini sağlamıştır. Bu durumda eser için *terminus ante quem* 96 yılı olmalıdır⁴¹. Çünkü, Plutarkhos'un Nerva ya da Traianus Dönemi'nde Flaviuslar Sülalesi imparatorlarının hükümdarlıklarını yazmasına engel olacak herhangi bir tehlike yoktur⁴². Bu ipuçları eserin Domitianus Dönemi'nde; üstelik Plutarkhos'un *Galb.* 8.5'te Iunius Mauricus'u Roma'daki en iyi adamlardan biri olarak yüceltmesinden yola çıkılarak, Mauricus'un 93-96 yıllarındaki sürgününden önce oluşturulduğunu düşündürmektedir⁴³. Ancak, yine de kesin bir tarihlendirme yapmak zordur⁴⁴.

³⁵ Perrin 1914, s. xviii; ix. Ziegler 1973, s. xiv-xv de bunların «Paralel Yaşamlar»dan ayrı düşünülmemeyeceğini savunmaktadır.

³⁶ Jones 1971, s. 74.

³⁷ Stadter 2014, s. 18.

³⁸ Bowersock 1998, s. 195.

³⁹ Georgiadou 2014, s. 252. Bk. *Plut. Oth.* 14.1: ἐμοὶ δὲ ὕστερον ὀδεύοντι διὰ τοῦ πεδίου Μέστριος Φλωρός, ἀνὴρ ὑπατικός τῶν τότε μὴ κατὰ γνώμην...

⁴⁰ Jones 1966, s. 71; Bowersock 1998, s. 201. Bk. *Plut. Galb.* 10.4: εἰς βίον ἀκόμονα καὶ γῆρας εἰρήνης καὶ ἡσυχίας μεστόν...

⁴¹ Jones 1966, s. 71; 1971, s. 72 vd.

⁴² Syme 1980, s. 106; Bowersock 1998, s. 201.

⁴³ Mommsen 1870, s. 297; Jones 1971, s. 72 vd.; Syme 1980, s. 106; Bowersock 1998, s. 201 vd.; Little – Ehrhardt 2008, s. 3. Bk. *Plut. Galb.* 8.5: ...καὶ Μαύρικον, ἀνδρα τῶν ἀρίστων καὶ ὄντα καὶ δοκοῦντα...;

⁴⁴ Tarihlendirme konusunda farklı görüşler de bulunmaktadır: Stadter 2005, s. 428-432, eseri Vespasianus Dönemi'ne; Geiger 1975, s. 450 vd. ile Ash 1997, s. 203 Nerva Dönemi'ne; Flacelière

Plutarkhos'un başvurduğu kaynaklara gelince; birincil kaynağı, kendi gördükleri ve duyduklarıdır: L. Mestrius Florus ile gerçekleştirdiği Kuzey İtalya seyahati sırasında Bedriacum ile Cremona arasındaki savaş alanını ziyaret etmiş ve Brixellum'da Otho'nun mezarını görmüştür⁴⁵. Burada kendi gördüklerini ve L. Mestrius Florus'tan aldığı bilgileri eserlerinde kullanmış olmalıdır⁴⁶. Plutarkhos, *Galba*'da herhangi bir kaynaktan bahsetmezken, *Otho*'da kimi anlatılarının kaynağı olarak tarihçi Cluvius Rufus'u ve Otho'nun sekreteri (*ab epistulis*) hatip Iulius Secundus'u gösterir⁴⁷. Öte yandan, Plutarkhos'un *Galba* ve *Otho* adlı eserlerinin Tacitus'un *Historiae*'inin ilgili kısımlarıyla gösterdiği benzerlik göz önüne alındığında, 68/9 yılı olayları için iki yazarın da aynı kaynakları kullanmış olma ihtimalinin yüksek olduğu düşünülmektedir⁴⁸; bu durumda Plutarkhos'un başvurduğu düşünülen olası kaynaklar; Cluvius Rufus ve Yaşlı Plinius'tur⁴⁹. Ancak Jones (1971, s. 76 vd.), Plutarkhos'un *Vita Caesarum*'una kaynaklık edecek denli Latince bilgisi olduğuna şüpheyle yaklaşmakta ve kullandığı kaynakların Hellen yazarlar olduğunu düşünmektedir.

Galba ve Otho

Plutarkhos'un *Vita Caesarum*'unun bir parçası olan *Galba* ve *Otho* adlı eserleri peş peşe tahta çıkan imparatorların hükümdarlıklarına ayrılmış bir imparatorluk tarihi izlenimi vermektedir⁵⁰. Ancak *Vitae Parallelae*'dan daha tarihsel olmakla birlikte⁵¹, tipik bir tarih anlatısı da değildir. Plutarkhos *Galba*'nın girişinde, olayların her birini *birebir* (ἀκριβῶς) anlatmanın *pragmatik* tarihin (πραγματικῆ ἱστορία) işi olduğunu, kendisinin *Caesarlar'ın işlerinin ve kaderlerinin* (τῶν Καισάρων ἔργα καὶ πάθη) *anmaya değer olanlarına* da (ἄξια λόγου) değineceğini ifade eder⁵². Plutarkhos'un bu ifadesindeki ἄξια λόγου vurgusu, kendi yaptığı işin farkını göstermektedir.

Öte yandan Plutarkhos'un bu ifadesinden, Caesarlar'a ilişkin anlatılarını

1980, s. 114 vd. ise, Traianus Dönemi'nin başlarına tarihlendirmektedir. Tarihlendirme konusundaki tartışmaların bir özeti için bk. Georgiadou 2014, s. 252 vd.

⁴⁵ Plut. *Oth.* 14.1; 18.1.

⁴⁶ Jones 1971, s. 75 vd.

⁴⁷ Rufus: Plut. *Oth.* 3.2; Secundus: Plut. *Oth.* 9.3.

⁴⁸ Jones 1971, s. 74; Syme 1980, s. 2. 109; Georgiadou 2014, s. 253.

⁴⁹ Bu konudaki ayrıntılı tartışmalar için bk. Godolphin 1935, s. 324-328; Georgiadou 2014, s. 254 vd.

⁵⁰ Syme 1980, s. 104; Braun 1992, s. 102; Bowersock 1998, s. 204; Georgiadou 2014, s. 256 vd.

⁵¹ Ash 1997, s. 190; Duff 1999, s. 19; Pelling 2002, s. 195, n. 68; De Blois 2008, s. 7. *Vitae Parallelae* («Paralel Yaşamlar») ve *Vita Caesarum*'un («Caesarlar'ın Yaşamı») edebî açıdan karşılaştırılması için bk. Georgiadou 1988; 2014, s. 256-260.

⁵² Plut. *Galb.* 2.3: τὰ μὲν οὖν καθ' ἕκαστα τῶν γενομένων ἀπαγγέλλειν ἀκριβῶς τῆς πραγματικῆς ἱστορίας ἐστίν, ὅσα δὲ ἄξια λόγου τοῖς τῶν Καισάρων ἔργοις καὶ πάθεσι συμπίπτωκεν, οὐδὲ ἐμοὶ προσήκει παρελθεῖν.

πραγματική ιστορία'nın yani *siyasi ve askerî tarihin*⁵³ dışında tuttuğu anlaşılmalıdır. Hem *Galba* hem de *Otho* adlı eseri siyasi ve askerî olayların anlatımını içerir. Çünkü eylemleri ve kaderleri kaleme alınan kişiler, devlet yönetimine mensup kişilerdir. Plutarkhos'un ifade etmek istediği, imparatorlara ilişkin anlatımlarını kendi eğilimi ve amacı doğrultusunda seçicilikle oluşturacağıdır. Bu noktada, Jones (1971, s. 73)'un dediği gibi, birincil görevi hakikati olduğu gibi aktarmak olan tarihçi ile materyalini amacı doğrultusunda seçme olanağına sahip biyografi yazarı arasındaki geleneksel ayrım göze çarpmaktadır.

Peki Plutarkhos'un eserini salt biyografik bir çalışma olarak adlandırmak ne derece doğrudur? «Biyografi» sözcüğü en temel anlamında, bir kişinin hayatının doğumundan ölümüne dek yapılan dökümüdür⁵⁴. Ancak, *Galba* ve *Otho* Plutarkhos'un sadece iki imparatorun hayatını doğduğu günden öldüğü tarihe dek sistematik bir şekilde anlattığı yaşam öyküleri değildir. Nitekim *Galba*'da Galba'nın soyu, özel yaşamı ve Vindex isyanı öncesindeki devlet kariyerine ilişkin pek az anlatı bulunmaktadır: *Galb.* 3.1-3'te Galba'nın zenginliği, soyu, sade ve aşırı harcamadan kaçınan yaşam tarzı ve devlet kariyeri anlatılır; 29.1'de soyu ve zenginliği bakımından zamanındaki pek çok Romalıyı geride bıraktığı vurgulanır.

Plutarkhos, Galba'nın karakteriyle ilgili de şu bilgileri aktarır: İmparator olmadan önceki devlet kariyeri esnasında sade bir yaşam tarzına sahip, harcamalarında tutumlu ve aşırıktan uzak, ölçülü, ılımlı doğaya sahip bir kişiliktir⁵⁵. Yönetimi süresince Vinius ve Laco'nun etkisinde kalan, zalim ve eski kafalı bir imparatordur⁵⁶. Plutarkhos'un sunumunda, Galba imparator ilan edilme sürecinde ise korkak, tedirgin ve fazlasıyla çekimser bir karakterdir: Örneğin, kendisinin *Hispania* yöneticiliği sırasında, Nero'yu düşürmek amacıyla düzenlenen Vindex isyanına karşı duran Verginius Rufus'tan *fazlasıyla korkar* (ὁ μετρίως ἐθορῶβει); Verginius Rufus'un zafer kazanması üzerine ise, *korkuya kapılarak* (παντάπασι περίφοβος) imparator olma sevdasından vazgeçer ve inzivaya çekilir⁵⁷. Galba, Nero'nun ölümüyle imparator ilan edilmesi kesinleştiğinde bile, Verginius Rufus'un sahip olduğu prestijden ve güçten korkar⁵⁸.

Plutarkhos *Otho* adlı eserinde ise, Otho'nun yaşam öyküsüyle ilgili bilgi vermez; karakteriyle ilgili de birkaç değinişi bulunmaktadır: Otho savurgan, kadınsı ve savaş işleri ile orduyu yönetmek konusunda tecrübesiz⁵⁹; ahlaki açıdan

⁵³ πραγματική ιστορία'nın bu anlamı için bk. *LSJ*, s. 1458.

⁵⁴ Momigliano 1993, s. 11.

⁵⁵ *Plut. Galb.* 3.2-3.

⁵⁶ *Plut. Galb.* 29.3-4.

⁵⁷ *Plut. Galb.* 6.3-4.

⁵⁸ *Plut. Galb.* 10.1-4.

⁵⁹ *Plut. Oth.* 4.3; 9.2.

zayıf ve ölçsüz bir kişiliktir⁶⁰. Otho'nun kişiliğine ve yaşam öyküsüne ilişkin bilgiler *Galba* adlı eserde daha kapsamlı bir şekilde verilir: *Galb.* 19.2-5'te Otho'nun, iyi bir soydan gelmesine rağmen küçüklüğünden beri lüks ve haz düşkünlüğüyle yozlaştığından, Poppaea'yla olan evliliğinden ve Nero'yla olan ilişkisinden söz edilir. *Galb.* 20.1-4'te imparator olmadan önceki kariyeri ve Galba'yla ilişkisine değinilir. *Galb.* 21.1'de ölçsüzlüğü; 23.3-4'te imparator olacağına dair kehanetler; 25.2-4'te imparator ilan edilmesi ve 28.1'de *Caesar* ve *Augustus* adını alması anlatılır.

Plutarkhos, imparatorların fiziksel görünüşleriyle ise hiç ilgilenmez. Bu konuda yalnızca şu değinileri bulunmaktadır: Galba kel ve yaşlıdır⁶¹; Otho ise, zayıf ve kadınsı bir bedene sahiptir⁶².

Öte yandan, Plutarkhos bu iki eserde yalnızca imparatorların özel yaşamlarına ve fiziksel özelliklerine ilişkin bilgiler sunmakla kalmaz. Daha ziyade, özellikle *Galba*'da imparatoru geri planda bırakarak devletle ilgili önemli meselelerin seyrini değiştiren siyasi ve askerî kişiliklerin yaşam öykülerine ve hamlelerine de yer verir: Örneğin, Galba üzerinde etkisi olduğu için *Galb.* 12.1-3'te Titus Vinius'un hikâyesini anlatır ve kişiliğine ilişkin kısa bilgiler verir. Çünkü Titus Vinius, Galba'nın pek çok eyleminde imparatoru etkisi altında bırakarak kötü kararlar vermesine sebep olmuş; Plutarkhos'un deyimiyle, Galba'yı özellikle finansal konularda etkilemiş ve *trajik meselelerin ve felaketlerin sebebi* (τραγικῶν παθῶν καὶ συμφορῶν αἰτία) olmuştur⁶³.

Plutarkhos'un, aynı bağlamda *Galba* eseri boyunca imparatorun kendisinden sonra adını çokça geçirdiği, soyuna, kişiliğine ve eylemlerine en fazla yer verdiği kişi, Suetonius'un yalnızca iki yerde tek bir cümleyle adını andığı Nymphidius Sabinus'tur⁶⁴. Çünkü bu kişi, olayların ahlaki boyutlarıyla ilgilenen Plutarkhos'un gözünde, Roma'da Nero'nun sonunu hazırlayan süreci yani *Caesar*'a ihanetin ilk adımını atan kişiydi: *Praefectus praetorio* olarak görev yapmakta olan Nymphidius Sabinus, Nero'nun Mısır'a kaçma hazırlığında olduğu anlaşıncı, askerlere imparatorun kaçtığını söyleyerek, muhafız birliğine bağlı olanlarına 7500, Roma dışında görev yapanlarına ise 1250 *drakhmē* vaat etmiştir. Böylece onları Galba'yı imparator seçmeleri konusunda kıskırtmıştır⁶⁵. Plutarkhos'un Nymphidius Sabinus'un bu hamlesini 68/9 yılı karmaşasının temel problemi olarak gördüğü şu sözlerinden açıkça anlaşılmalıdır: “*Bu vaat, Nero'nun ölümüne sebep oldu, kısa bir süre sonra da Galba'nunkine; zira askerler, birine ödül almak*

⁶⁰ Plut. *Oth.* 9.4; *Galb.* 19.3; 21.2.

⁶¹ Plut. *Galb.* 27.2-3.

⁶² Plut. *Galb.* 25.1.

⁶³ Plut. *Galb.* 12.3.

⁶⁴ Bk. Plut. *Galb.* 2.1-3; 8.1-5; 9.1-4; 13.1-4; 14.1-6; krş. Suet. *Galb.* 11; 16.1.

⁶⁵ Plut. *Galb.* 2.1-2.

için ihanet ettiler, ötekini ise ödülleri alamadıkları için öldürdüler. Sonra ise, öncelikle kendilerine yüksek ücret verecek kişiyi aramaya koyuldular"⁶⁶. "...Ancak, [Nymphidius Sabinus] para vaat ederek ve Nero'dan ayrılmayı bir ihanete dönüştürerek son derece güzel bir işe saygısızlık ediyordu"⁶⁷.

Bu ifadelerden anlaşıldığı üzere, Plutarkhos askerlerin yönetimi kötü seyreden bir imparatora karşı ayaklanmalarını (ἀποστασία) sadece güzel bir iş değil, *son derece güzel bir iş* (κάλλιστον ἔργον) olarak nitelendirirken; ayaklanma eyleminin *para vaadiyle* (τῷ μισθῷ) *ihanet* (προδοσία) hâline dönüştürülmesini saygısızlık olarak görmektedir. Plutarkhos'un Nero'nun yönetimden indirilmesini onaylarken, bu eylemin gerçekleştirilme yolunu yanlış bulması, siyasi meseleleri aynı zamanda ahlaki açıdan da değerlendirdiğini göstermektedir.

Plutarkhos, Nymphidius Sabinus'un Galba'nın imparator ilan edilmesinden sonraki süreçte kendi çıkarları uğruna devletin düzenini ve huzurunu bozan hamlelerine de yer verir; çünkü bu kişi, Plutarkhos'un anlatımına göre, Galba Dönemi'nde yaşanan pek çok olumsuzluğun sebebidir: Nymphidius Sabinus kendini daha önceki bağış vaadi münasebetiyle askerlerin hayırseveri olarak gördüğünden, Galba'nın Roma'ya gelmesinden önce, kentteki askerleri imparatora karşı kışkırtmış ve kendi yetkilerinin arttırılmasını sağlamıştır. Plutarkhos, bu yetkilerin arttırılmasından sonra Nymphidius Sabinus'un hırslı doğasını göstermek için onun aşırıya kaçan tutumlarını detaylı bir şekilde aktarır ve özellikle de halka hoş görünmek adına yapılan zalimliklere sessiz kalışına yer verir: Örneğin, Nero'nun yandaşlarından halkın eline geçenlerin öldürülmesi, Nero'nun muhbiri olan Antonius'un üzerine taş dolu arabanın fırlatılması ve başka pek çok kişinin –bazılarının hiç suçu olmadığı halde– parçalara ayrılması⁶⁸. Nymphidius Sabinus'un bu tutumu karşısında, Mauricus adlı seçkin bir ismin *senatus*'a söyledikleri âdeta Plutarkhos'un vurgulamak istedikleridir:

*"Korkarım yakında Nero'yu arayacaklar"*⁶⁹.

Plutarkhos'un anlatısında, Nymphidius Sabinus'un Galba Roma'ya gelmeden önce yaptıkları bunlarla da sınırlı değildir: Cornelius Laco'nun *praefectus praetorio* olarak atandığını ve Titus Vinius'un Galba'yla birlikte tüm gücü ele geçirdiğini öğrenmesi üzerine, ordu komutanlarını kışkırtmış; onları ikna edeme-

⁶⁶ Plut. *Galb.* 2.3: τοῦτο γὰρ εὐθὺς μὲν ἀπόλεσε Νέρωνα, μετ' ὀλίγον δὲ Γάλβαν· τὸν μὲν γὰρ ὡς ληψόμενοι προήκοντο, τὸν δὲ μὴ λαμβάνοντες ἀπέκτειναν. εἶτα τὸν τοσοῦτον δάσσοντα ζητοῦντες...

⁶⁷ Plut. *Galb.* 1.5: ...κάλλιστον ἔργον διαβαλὼν τῷ μισθῷ, τὴν ἀπὸ Νέρωνος ἀποστασίαν προδοσίαν γενομένην.

⁶⁸ Plut. *Galb.* 8.1-5.

⁶⁹ Plut. *Galb.* 8.5: ...ὅτι φοβεῖται μὴ ταχὺ Νέρωνα ζητήσωσιν.

yince Galba'ya bir mektup göndererek, kentte gizli bir hoşnutsuzluk ortaya çıktığını bildirmiştir⁷⁰. Bu arada askerler gecenin bir yarısı Nymphidius Sabinus'u imparator ilan etmeye karar vermişlerdir; ancak, bir *tribunus militum* olan Antonius Honoratus kendi komutası altındaki askerleri Galba'ya ihanet etmemeleri konusunda ikna etmiştir. Plutarkhos bu olayı ve – kendi düşüncelerinin de bir yansıması olarak – Antonius Honoratus'un etkileyici konuşmasını şöyle aktarmaktadır: “...Ancak akşam olunca, bir *tribunus militum* olan Antonius Honoratus, komutası altındaki askerleri bir araya toplayarak önce kendine kızdı; sonra, mantık uyarınca ya da daha iyi olanı tercih etmek için değil de kötü bir ruhun onları bir ihanetten başka bir ihanete sürüklemesiyle kısa zamanda bu kadar çok taraf değiştirdikleri için askerlere kızdı. En başta bahanelerinin Nero'nun işlediği suçlar olduğunu söyledi; peki şimdi, Galba'ya ihanet etmek için bahaneleri var mıydı: Galba, annesini mi öldürmüştü, karısını mı boğazlamıştı ya da imparatorluk gücünü sahnede veya bir tragedya oyununda küçük duruma mi düşürmüştü? ⁷¹”

Bu konuşmada geçen *mantık uyarınca ya da daha iyi olanı tercih etmek için değil de kötü bir ruhun onları bir ihanetten başka bir ihanete sürüklemesiyle* ifadesi anlamlıdır. Plutarkhos'un, Antonius Honoratus'un ağızından aktardığı bu ifade, askerlerin hamlelerinin dayanağı olarak δαίμων'u yani *kötü ruhu* görmesi ve bunu λογισμός'la yani *mantıkla* birbirine karşıt iki unsur olarak sunması dikkat çekicidir. Plutarkhos'un erdem yoksunu ve kaypak bir askerî gücün tasvirinde bulunduğu bu karşıtlık, yine onun ahlak anlayışıyla ilişkilidir.

Plutarkhos'un *Otho* adlı eseriye, *Galba*'dan daha tarihsel bir anlatıya sahiptir. Plutarkhos burada imparatorun zayıf oluşuyla beraber, Roma askerini iç savaşların asıl sorumlusu olarak gördüğü için; askerlerin kaypak, disiplinsiz ve küstah oluşlarını örneklendiren askerî meselelere odaklanır. Bu nedenle Otho ile Vitellius'un orduları arasında yaşanan *Placentia* ve *Bedriacum* muharebelerini, askerlerin tutumlarını detaylı bir şekilde analiz ederek, uzun uzadıya anlatır⁷².

Plutarkhos'un Otho yönetiminde oldukça önemli bulunduğu ve bu yönetimi

⁷⁰ Plut. *Galb.* 13-4.

⁷¹ Plut. *Galb.* 14.1-2: ...πρῶτος δὲ τῶν χιλιάρχων Ἀντώνιος Ὀνωράτος ἐσπέρας γενομένης τοὺς ὑφ' ἐαυτῷ στρατιώτας συναγαγὼν ἐκάκιζε μὲν αὐτόν, ἐκάκιζε δὲ ἐκείνους ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τροπᾶς τοσαύτας τρεπομένους κατ' οὐδένα λογισμὸν οὐδὲ αἴρεσιν ἀμεινόνων, ἀλλὰ δαίμονός τινος αὐτοὺς ἐκ προδοσίας εἰς προδοσίαν ἐλαύνοντος. καὶ τὰ μὲν πρῶτα προφάσεις ἔχειν τὰ Νέρωνος ἐγκλήματα: νῦν δὲ Γάλβαν προδιδόναι, τίνα φόνον μητρὸς ἐγκαλοῦντας ἢ σφαγὴν γυναικός, ἢ ποίαν αἰδομένους θυμέλην ἢ τραγωδίαν τοῦ αὐτοκράτορος;...

⁷² *Placentia* için bk. Plut. *Oth.* 5; 6; *Bedriacum* için bk. *Oth.* 8-14.

değerlendirme konusunda kilit nokta olarak gördüğü asıl olay, Crispinus'un öldürülmesini⁷³ takiben askerlerin imparatorluk sarayındaki şöleni basma olayıdır. Bu olay şöyle gerçekleşmiştir: Seksen senatörün imparatorluk sarayında Otho'nun verdiği bir şölende yemek yemekte olduğunu duyan askerler, sözüm ona imparatoru korumak üzere saraya koşmuşlardır. Kent elden gidecekmiş gibi, Otho'nun düşmanları olarak gördükleri bu senatörleri ortadan kaldırmak istemişlerdir. Yemeğe gelmiş olan davetliler büyük bir korkuya kapılarak kaçışmaya başlamışlar; en sonunda Otho pek çok gözyaşı dökerek ve yalvararak askerleri durdurmuş ve ertesi gün onlara 1250 *drakhmē* dağıtmıştır⁷⁴.

Peki Plutarkhos; Suetonius ve Cassius Dio'nun kısacık değindiği⁷⁵ bu imparatorluk şölenine niçin eserinde ayrıntılarıyla yer vermiştir? Roma'da imparatorluk sarayında verilen şölenler (*convivium*), imparatorun senatörlerle fikir alışverişinde bulunduğu önemli bir etkinlikti ve çoğu zaman imparatorun *paideia*'sının veya *gratia*'sının dışavurumu olarak görülüyordu⁷⁶. Askerler böyle yüksek sınıfa mensup kişiler arasında yapılmakta olan şöleni bozarak, aslında, Otho'nun şanını lekelemiş oluyorlardı. Askerlerin bu hamlesi, hem bir statü bariyerini yıkmak anlamına geliyor (çünkü askerler senatörlerin eşleriyle birlikte katıldıkları şölene davetli olmadan ve kimseye sormadan müdahil olmuşlardı), hem de Otho'nun otoritesinin zayıflığını gösteriyordu⁷⁷. Plutarkhos, Otho'yu askerlerin bu girişimi karşısında «gözyaşı döken ve yalvaran» çaresiz bir imparator olarak göstererek Roma'da siyasetin vahametine vurgu yapmak istemiştir⁷⁸. Çünkü bu şölen sahnesi hem imparatorun çaresizliğini hem askerlerin başındaki komutanların pasifliğini hem de yönetimin tüm bu açıklarıyla beslenen askerlerin kural tanımazlığını yansıtmaktadır.

O halde Plutarkhos'un *Galba* ile *Otho*'daki anlatımlarından yola çıkılarak; yazarın *Vita Caesarum*'unda sadece seçtiği spesifik bir dönemin tarihini ya da ilgili imparatorun yaşam öyküsünü anlatmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda *Vita Caesarum*'u yalnızca bir imparatorluk biyografisi ya da bir imparatorluk ta-

⁷³ Otho Dönemi'ndeki katliamların ilki bir *tribunus praetoriani* olan Crispinus'un Otho tarafından XVII. *Cohors urbana*'yı getirmesi için Ostia'ya gönderilmesiyle başlamıştır. Askerler, Plutarkhos'un anlatımına göre, Crispinus'un planlarının kötü olduğunu ve *senatus* ile devrime hazırlandığını söyleyerek onu ve yanındaki iki yüzbaşını öldürmüşlerdir (Plut. *Oth.* 3.3-4).

⁷⁴ Plut. *Oth.* 3.4-7.

⁷⁵ Suet. *Oth.* 8.1; Cass. Dio 64.9.2.

⁷⁶ Donahue 2004, s. 67-72.

⁷⁷ De Blois 2009, s. 226; 2014, s. 274 vd.

⁷⁸ Olaya daha kısa değinen Suetonius bu şöleni daha korkunç bir manzara içinde anlatır. Onun anlatımına göre, askerler *Palatium*'a koşmuşlar ve senatörlerin öldürülmesini istemişlerdir. Kendilerini durdurmaya çalışan halk temsilcilerinden bir kısmını öldürmüşlerdir. Ardından ellerini kana bulamış halde yemek odasına dalmışlardır (Suet. *Oth.* 8).

rihi olarak adlandırmak doğru olmaz; eserin hem biyografik hem de tarihî unsurları taşıdığı açıktır. Ayrıca, Plutarkhos'un özellikle *Galba*'daki anlatımından, Roma tarihini imparatorun kendisinin ve o tarihe yön veren ikincil kişiliklerin eylemleri ve karakterleri üzerinden giderek aktardığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra, bu kişiliklerin karakterlerini ortaya koyan yıkıcı hamlelerine ve davranışlarına odaklanarak, aynı zamanda bu karakterleri ders alınması gereken kişilikler olarak sunduğu düşünülebilir. *Otho*'da da pek çok askerî olayı tarihsel bir çerçevede sunmasının yanı sıra, askerlerin imparatorluk sarayındaki şoleni basma olayını detaylarıyla trajik bir kompozisyon içinde sunması yine Plutarkhos'un seçimidir.

Galba ve *Otho* adlı eserlerinde – yukarıda ifade ettiğimiz üzere – Galba ve Otho dönemlerine ilişkin biyografik ve tarihî detayların yanı sıra, Plutarkhos'un Hellen kültürel kimliğini yansıtan ve onu kendisiyle aynı süreci konu edinen Tacitus ve Suetonius'tan ayıran birtakım unsurlar da göze çarpmaktadır. Plutarkhos'un 68/9 yılı olaylarına getirdiği felsefî yaklaşım bunun en güzel örneğidir. Roma İmparatorluğu'nun Nero'nun ölümünden sonra yaşadığı büyük sıkıntıların ve iç çekişmelerin sebebini askerlerin ahlaki yoksunluklarında ve türlü türlü erdemsizliklerinde gören Plutarkhos, 68/9 yılında yaşananları şu şekilde değerlendirir: *"Platon⁷⁹, ordu ilımlı ve uzlaşmacı olmadığı sürece, iyi bir yöneticinin ve komutanın yapabileceği hiçbir şey olmadığını bilir; ve hükmetme erdeminde olduğu gibi, itaat etme erdeminin de öfkeyi ve cüretkârlığı ölçülülük ve yumuşak başlılıkla uygun bir biçimde harmanlayan felsefe eğitimini ve soylu bir doğayı gerektirdiğini düşünür. Pek çok talihsiz olay, özellikle de Nero'nun ölümünden sonra Romalılar'ın başına gelenler, imparatorlukta hakkında bilgi sahibi olmadığı saçma sapan işlere kalkışan bir askerî güçten daha korkunç hiçbir şeyin olmadığını örneği ve kanıtıdır. Zira, Makedon ordusunun Aleksandros öldükten sonra fazlasıyla gelişigüzel ve tertipsiz hareket ettiğini gören Demades onu kör olan Kyklops'a benzetmişti. Roma İmparatorluğu'nun da başına Titanlar Söylencesi'ndeki korkunç olaylara ve felaketlere benzer şeyler geldi. Pek çok yere yayılmış olan imparatorluk her bir yanda kendi kendine çöküş yaşadı; bunun nedeni imparator denilen kişilerin yönetme hürsi değil, askerlerin para sevdası ve aç gözlülüğü idi..."⁸⁰.*

⁷⁹ Platon'un bu yaklaşımı için bk. Plat. *rep.* 375c-376c.

⁸⁰ Plut. *Galb.* 1.3-4: ὁ δὲ Πλάτων οὐδὲν ἔργον ὀρῶν ἄρχοντος ἀγαθοῦ καὶ στρατηγοῦ στρατιᾶς μὴ σωφρονούσης μηδὲ ὁμοπαθοῦσης, ἀλλὰ τὴν πειθαρχικὴν ἀρετὴν ὁμοίως τῇ βασιλικῇ νομίζων φύσεως γενναίας καὶ τροφῆς φιλοσόφου δεῖσθαι, μάλιστα τῷ πράττειν καὶ φιλανθρώπων τὸ θυμοειδὲς καὶ δραστήριον ἐμμελῶς ἀνακεραυνωμένης, ἄλλα τε πάθη πολλὰ καὶ τὰ Ῥωμαίους συμπεσόντα μετὰ τὴν Νέρωνος τελευτὴν ἔχει μαρτύρια καὶ παραδείγματα τοῦ μηδὲν εἶναι φοβερώτερον ἀπαιδεύτοις χρωμένης καὶ ἀλόγοις ὀρμαῖς ἐν ἡγεμονίᾳ στρατιωτικῆς δυνάμεως. Δημάδης μὲν γὰρ Ἀλεξάνδρου τελευτήσαντος εἰκάζεε τὴν Μακεδόνων στρατιάν ἐκτετυφλωμένῳ τῷ Κύκλωπι, πολλὰς κινουμένην ὀρῶν κινήσεις ἀτάκτους καὶ παραφόρους: τὴν δὲ Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ὅμοια τοῖς λεγομένοις Τιτανικοῖς πάθεσι καὶ κινήμασι κατελάμβανεν, εἰς πολλὰ

Bu ifadelerden anlaşılır; Plutarkhos'un Galba ve Otho dönemleriyle ilgili olarak, yöneticilerden ziyade askerlerin erdemsizliklerini suçlu gördüğü açıktır. Burada askerî gücün (στρατία) sahip olması gereken erdemleri arasında ölçülülük/ılımlılığın ve uzlaşmacılığın olması gerektiği; bunun olabilirliğinin de *felsefi eğitimden* (τροφή φιλοσόφου) geçtiği özellikle vurgulanır. Plutarkhos'un Roma'nın 68/9 yılı temel probleminin çözümünde, yani Roma askerî disiplininin sağlanmasında, felsefi eğitimin gerekliliğini vurgulaması; aksi takdirde, devletin başına gelenleri/gelecekleri Titan söylencesindeki felaketlere benzetmesi önemlidir. Roma'nın sıkıntılı sürecine çözüm önerisi olarak getirdiği felsefi yaklaşım ve bu atmosferi tasvir etmede kullandığı mitolojik unsurlar, güçlü bir Hellen kültürel bilincinin yansımasıdır.

Ayrıca Plutarkhos, bu süreçte Roma devletinin yaşadığı çöküşü ve Titan söylencesindeki korkunç olaylara benzettiği felaketleri daha da canlı betimleyebilmek için; ikincil karakterlerin ölümüyle ilgilenmeyen Suetonius ve Tacitus'un aksine, özellikle Galba dönemindeki kanlı ortamı tüm trajikliğiyle aktarır. Bu aktarım, Hellen tragedyasından farklı olmayan bir tablodur⁸¹. Gerek askerlerin gerekse Galba'nın yaptırdığı katliamlar canlı bir şekilde betimlenir. Eser, durmak bilmeyen ölüm ve kan sahneleriyle doludur: Örneğin, yeni bir «Nero» imajı yaratan Nymphidius Sabinus, Galba'ya sadık kalmayı tercih eden askerler tarafından *katledilmiştir* (σφάττεται)⁸². Galba'nın emriyle Nymphidius Sabinus'un işbirlikçileri mahkemeye çıkarılmadan öldürülmüştür⁸³. Galba, Nero'nun yandaşlarından aralarında Helius, Polykleitus, Petinus ve Patrobius'un da olduğu bazı kişileri *öldürtmüştür* (ἀπέκτεινε)⁸⁴. Turpilianus, Nero'ya ihanet etmediği için, başka hiçbir suça karışmamış olmasına rağmen, *ölüme gönderilmiştir* (ἀπέθανεν)⁸⁵. Galba'nın Piso'yu evlat edinmesinden sonraki altıncı günde Galba ve Piso *katledilmiştir* (ἀνῆρέθησαν)⁸⁶. Sempronius Densus, Galba'yı korumak için askerlerle çarpışırken *ölmüştür* (ἔπεσε)⁸⁷. Otho'nun Piso'nun kellesini istemesi üzerine Piso *katledilmiştir* (ἀπεσφάγη)⁸⁸. Galba'nın yandaşı Vinius *katledilmiştir* (ἀπεσφάτετο), aynı şekilde Laco'nun da kafası *kesilmiştir*⁸⁹. Tüm bu tasvirlerden anlaşılır, Plutarkhos'un

διασπομένην ἄμα καὶ πολλαχόθεν αὐθις ἑαυτῇ συμπίπτουσαν, οὐχ οὕτως ὑπὸ φιλαρχίας τῶν ἀναγορευομένων αὐτοκρατόρων, ὡς φιλοπλουτίας καὶ ἀκολασίας τὸν στρατιωτικοῦ...

⁸¹ Ash 1997, s. 195 vd.

⁸² Plut. *Galb.* 14.6.

⁸³ Plut. *Galb.* 15.1.

⁸⁴ Plut. *Galb.* 17.2.

⁸⁵ Plut. *Galb.* 17.3.

⁸⁶ Plut. *Galb.* 24.1.

⁸⁷ Plut. *Galb.* 26.5.

⁸⁸ Plut. *Galb.* 27.6.

⁸⁹ Plut. *Galb.* 27.4.

yarattığı sahne şöyledir: “Kafası olmayan vücutlar, vücudu olmayan kafalar!”⁹⁰.

Plutarkhos, ayrıca Galba ve Otho’nun yönetime gelişleri ve yönetimden gidişleri esnasındaki kanlı sahneleri de vurgulayıcı bir biçimde sunar: Örneğin, Galba Roma kentine girmesine ramak kala, haklarını almak üzere yolda kendisini bekleyen, Nero’nun vaktiyle asker yaptığı kürekçileri reddedip atlıları onların üzerine göndererek kürekçilerin ölümüne sebep olmuştur. Plutarkhos Galba’nın kente imparator olarak kanlı giriş sahnesini şöyle tasvir eder:

*“Bu, pek çok cinayetle ve cesetle kente giren Galba için pek de hayırlı ve kutlu bir işaret olmadı. Önceden onun zayıflığını ve yaşlılığını gören biri bundan dolayı ona acırken, şimdi herkesi bir korku ve titreme kaplıyordu”*⁹¹.

Galba’nın katledilerek yönetiminin son buluşu da son derece trajik bir şekilde anlatılır: Galba, askerlerin üzerine hücum etmesiyle birlikte pek çok darbe almıştır ve *katledilmiştir* (ἀπέσφαξε); Fabius Fabulus tarafından *kafası kesilmiştir* (ἀποκόψαντα τὴν κεφαλὴν)⁹². Galba’nın Fabius Fabulus tarafından öldürülmesini takiben yaşanan sahneyi, Plutarkhos şu şekilde aktarır:

*“Dediklerine göre, Fabius Fabulus onun kafasını koparıp, kelliğinden ötürü taşınması zor olduğu için, mantosuna sararak götürmüştü. Sonra yanındakiler yaptığı erkekliğin gizli kalmasına izin vermeyerek bunu herkesin görmesini isteyince; düzenli bir yönetici, başrahip ve consul olan yaşlı adamın kafasını mızrağa geçirmiş ve sallamış; Bakkhalar gibi sürekli çevirerek ve kana bulanmış mızrağı sağa sola savurarak koşmuş”*⁹³. Plutarkhos’un bu tasvirinde kullandığı ὄσπερ αἱ Βάκχαι deyişiyle Galba’nın sonunu dramatikleştirdiği ve tragedyaya özgü bir esinti yarattığı anlaşılmaktadır. Bu sahne, Agaue’nin kendi oğlu Pentheus’u bir aslan yavrusu sanarak öldürdüğü ve kafasını kargının ucuna geçirerek kente sevinçle getirdiği sahneyi anımsatmaktadır. Galba âdeta Pentheus’u, Fabius Fabulus Agaue’yi, bu sahne için çıldıran askerler ise Dionysos esrikliğiyle çılgına dönmüş Bakkhalar’ı simgelemektedir⁹⁴. Galba’nın vahşice öldürülmesiyle birlikte, Otho’nun yönetimi de kanla başlamış olur. Otho, yönetiminin sonunda da kendini öldürmüştür ve yönetimi kanla son bulmuştur⁹⁵. Tüm bu tasvirlerden anlaşılan

⁹⁰ Ash 1997, s. 196-200.

⁹¹ Plut. *Galb.* 15.4: ...οὐ χρηστὸν οὐδὲ αἴσιον ποιῶντες τῷ Γάλβῳ τὸν οἰωνὸν εἰσιόντι διὰ πολλοῦ φόνου καὶ νεκρῶν τοσούτων εἰς τὴν πόλιν. ἀλλ’ εἰ καὶ τις αὐτοῦ κατεφρόνει πρότερον ἀσθενοῦς καὶ γέροντος ὀρωμένου, τότε πᾶσι φρικώδης καὶ φοβερὸς ἐγένετο.

⁹² Plut. *Galb.* 27.2.

⁹³ Plut. *Galb.* 27.2-3: ...οἱ δὲ Φάβιον Φάβουλον, ὃν καὶ φασιν ἀποκόψαντα τὴν κεφαλὴν κομίσειν τῷ ἱματίῳ συλλαβόντα, διὰ τὴν φιλότητα δυσπερίληπτον οὖσαν· ἔπειτα τῶν σὺν αὐτῷ κρύπτειν οὐκ ἐόντων, ἀλλ’ ἐκφανεῖ πᾶσι ποιεῖν τὴν ἀνδραγαθίαν, περιτείραντα περὶ λόγῃν καὶ ἀναπήλαντα πρεσβύτου πρόσωπον, ἄρχοντός τε κοσμίῳ καὶ ἀρχιερέως καὶ ὑπάτου, δρόμῳ χωρεῖν, ὥσπερ αἱ βάκχαι, πολλακίς μεταστρεφόμενον, καὶ κραδαίνοντα τὴν λόγῃν αἵματι καταρροομένην...

⁹⁴ Ash 1997, s. 200 vd.

⁹⁵ Plut. *Oth.* 17.3.

o'dur ki, 68/9 yılında; Roma'da yönetmeyi bilmeyen imparatorların yönetime kanla geçtiği ve yönetimden kanla indiği, ordunun disiplinsizliğinin yöneticileri alt ettiği, imparatorlar ve askerler arasındaki bütünlüğün bozulduğu bir sahne söz konusudur. Plutarkhos da bu sahneyi aynı zamanda bir «Hellen tragedyası» havasında sunarak, diğer yazarlardan farkını ortaya koymuştur.

Sonuç

Plutarkhos'un *Vita Caesarum*'u -en azından bir seri hâlinde bütün olarak günümüze ulaşmadığı için yalnızca *Galba* ve *Otho*'dan anladığımızı göre- sadece biyografik bir çalışma değildir. Plutarkhos'un imparatorların hayatlarından ziyade, yönetime gelişlerine, yönetimi nasıl sürdürdüklerine ve yönetimden nasıl indiklerine odaklandığı açıkça anlaşılmaktadır. Eylemleri ve kaderleri kaleme alınan kişiler, devlet yönetimine mensup kişiler oldukları için anlatıların dönemin siyasal ve askerî tarihiyle ilişki içinde olması da kaçınılmaz olmuştur. Dolayısıyla Plutarkhos'un *Vita Caesarum*'unun hem bir «imparatorluk biyografisi» hem de bir «imparatorluk tarihi» olduğu söylenebilir. Aynı zamanda *Galba* ve *Otho* eserleri; komutanların kendi yönetimi altındakilere söz geçiremediği, kendilerine istenilen başlıklar verilmediği için imparatorları tehdit edecek denli cüretkâr, kendi keyiflerine göre istediklerini tahta çıkarıp istediklerini tahttan indirebilen bir ordunun baş rolü oynadığı ve imparatorların kendi kaderlerini ve devletin kaderini bu kişilerin ellerine bıraktığı kan ve cinayetle dolu bir tragedyadır.

Plutarkhos'un, Suetonius'un anlatımından ve Tacitus'un olayları bir süreklilik içerisinde anlattığı tarihî yaklaşımından farklı olarak; olayları seçerek aktarması, olayların çarpıcı olanlarını fazla detaylandırması, özellikle *Galba*'da ikincil kişilere odaklanması, 68/9 yılına ilişkin yaptığı genel değerlendirmede yönetenin ve yönetilenin felsefi eğitime olan ihtiyacını vurgulaması, tarihi de ahlaki açıdan ele aldığını göstermekte ve *Vita Caesarum*'u ahlaki bir tarihe de dönüştürmektedir.

Plutarkhos bir Hellen olarak Caesarlar'ın yaşamlarını, Romalı dostlarının önerisiyle oluşturmuş olmalıdır. Bir yandan Roma aristokrasisine mensup önemli kişilerle dostluk kuran bir entelektüel olarak kendisinin de bir parçası olduğu Roma dünyasına ilişkin bir eser oluşturması, bir yandan da kökeni ve kültürel kimliğiyle bir Hellen olarak kendi geçmişinin ve kültürel mirasının getirdiği bakış açısından ayrılmaması, Plutarkhos'un Hellen-Roma dünyasının bütünleşmesinin önemli bir temsilcisi olduğunun bir başka göstergesidir.

KAYNAKLAR

- Ash 1997 Rhiannon Ash, “Severed Heads: Individual Portraits and Irrational Forces in Plutarch’s *Galba* and *Otho*”, Judith Mossman (ed.), *Plutarch and his Intellectual World*, London, s. 189-214.
- Barrow 1967 Reginald H. Barrow, *Plutarch and His Times*, London.
BMC Korinthos Barclay V. Head, *Catalogue of Greek Coins: Corinth, Colonies of Corinth etc. (A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum 12)*, London 1889.
- Bowersock 1969 Glen Warren Bowersock, *Greek Sophists in the Roman Empire*, Oxford.
- Bowersock 1998 Glen Warren Bowersock, “*Vita Caesarum*: Remembering and Forgetting the Past”, Stefan M. Maul – Widu Wolfgang Ehlers (eds.), *La Biographie Antique: huit exposés suivis de discussions* [Entretiens Hardt 44], Vandoeuvres-Genève, s.193-210.
- Bradley 1978 Keith Richard Bradley, “The Chronology of Nero’s Visit to Greece A.D. 66/67”, *Latomus* 37, s. 61-72.
- Braun 1992 Ludwig Braun, “Galba und Otho bei Plutarch und Sueton”, *Hermes* 120/2, s. 90-102.
- Cass. Dio (Cassius Dio, *Historiae Romanae*) = *Roman History*, with an English translation by Earnest Cary, Vols. I-IX, London 1914-1927 (*The Loeb Classical Library*).
- De Blois 2008 Lukas De Blois, “Soldiers and Leaders in Plutarch’s *Galba* and *Otho*”, Vera Elisabeth Hirschmann – Andreas Kriekhaus – Hans Michael Schellenberg (eds.), *A Roman Miscellany: Essays in Honour of Antony R. Birley on Seventieth Birthday*, Gdansk, s. 5-13.
- De Blois 2009 Lukas De Blois, “Crossing Status Barriers: the Disruption of an Imperial Banquet by Angry Soldiers in Plutarch’s *Otho*”, José Ribeiro Ferreira – Delfim Leão – Manuel Troster – Paula Barata-Dias (eds.), *Symposion and Philoanthropia in Plutarch*, Coimbra, s. 223-229.
- De Blois 2014 Lukas De Blois, “Plutarch’s *Galba* and *Otho*”, Mark Beck (ed.), *A Companion to Plutarch*, Malden, MA/Oxford, s. 267-277.
- Donahue 2004 John F. Donahue, *The Roman Community at Table*, Ann Arbor.
- Duff 1999 Tim Duff, *Plutarch’s Lives: Exploring Virtue and Vice*, Oxford.
- Eck 1970 Werner Eck, *Senatoren von Vespasian bis Hadrian: Prosopographische Untersuchungen mit Einschluss der Jahres- und Provinzialfasten der Statthalter (Vestiga 13)*, München.
- Flacelière 1980 Robert Flacelière, “Tacite et Plutarque”, *Mélanges de littérature et d’épigraphie latines, d’histoire ancienne et d’archéologie. Hommage à la mémoire de Pierre Willeumier*, Paris, s.113-119.

Biyografi ile Tarihin Kıyısında: Plutarkhos'un Vita Caesarum'u

- Geiger 1975 Joseph Geiger, "Zum Bild Julius Caesars in der römischen Kaiserzeit", *Historia* 24.3, s. 444-453.
- Georgiadou 1988 Aristoula Georgiadou, "The Lives of The Caesars and Plutarch's Other Lives", *Illinois Classical Studies* 13/2, s. 349-356.
- Georgiadou 2014 Aristoula Georgiadou, "The Lives of the Caesars", Mark Beck (ed.), *A Companion to Plutarch*, Malden, MA/Oxford, s. 251-266.
- Godolphin 1935 Francis R. B. Godolphin, "The Source of Plutarch's Thesis in the Lives of Galba and Otho", *The American Journal of Philology* 56/4, s. 324-328.
- Jones 1966 Christopher P. Jones, "Towards a Chronology of Plutarch's Works", *Journal of Roman Studies* 56/1-2, s. 61-74.
- Jones 1967 Christopher P. Jones, "The Teacher of Plutarch", *Harvard Studies in Classical Philology* 71, s. 205-213.
- Jones 1971 Christopher P. Jones, *Plutarch and Rome*, Oxford.
- Keitel 1995 Elizabeth Keitel, "Plutarch's Tragedy Tyrants: Galba and Otho", *Papers of the Leeds International Latin Seminar* 8, s. 275-288.
- Little - Ehrhardt 2008 Doug Little - Charles Ehrhardt, *Plutarch: Lives of Galba and Otho*, Bristol.
- LSJ Henry George Liddell – Robert Scott – Henry Stuart Jones, *A Greek-English Lexicon*⁹, Oxford 1940.
- Momigliano 1993 Arnaldo Momigliano, *The Development of Greek Biography*, Cambridge, MA.
- Mommsen 1870 Theodor Mommsen, "Cornelius Tacitus und Cluvius Rufus", *Hermes* 4, s. 295-325.
- Pelling 2002 Christopher B. R. Pelling, *Plutarch and History: Eighteen Studies*, London.
- Perrin 1914 Bernadotte Perrin, *Plutarch's Lives: Themistocles and Camillus; Aristides and Cato Major; Cimon and Lucullus with an English translation*, Cambridge, MA/London.
- PIR² *Prosopographia Imperii Romani*²
- Plat. rep. (Platon, *De re publica*) = John Burnet (ed.), *Plato. Platonis Opera*, Oxford 1903.
- Plut. Aem. (Plutarkhos, *Aemilius Paulus*) = *Plutarch's Lives: Dion and Brutus; Timoleon and Aemilius Paulus*, with an English translation by Bernadotte Perrin, Vol. VI, Cambridge, MA/London 1918 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. am. (Plutarkhos, *Amatorius*) = *Plutarch's Moralia*, with an English translation by William C. Helmbold, Vol. IX, Cambridge, MA/London 1961 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. an seni. resp. ger. (Plutarkhos, *An seni respublica gerenda sit*) = *Plutarch's Moralia*, with an English translation by Harold North Fowler, Vol. X, Cambridge, MA/London 1936 (*The Loeb Classical Library*).

- Plut. *de cur.* (Plutarkhos, *De curiositate*) = *Plutarch's Moralia*, with an English translation by William C. Helmbold, Vol. VI, Cambridge, MA/London 1962 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. *de E Delph.* (Plutarkhos, *De E apud Delphos*) = *Plutarch's Moralia*, with an English translation by Frank Cole Babbitt, Vol. V, Cambridge, MA/London 1936 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. *Dem.* (Plutarkhos, *Demosthenes*) = *Plutarch's Lives: Demosthenes and Cicero. Alexander and Caesar*, with an English translation by Bernadotte Perrin, Vol. VII, Cambridge, MA 1919 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. *Flam.* (Plutarkhos, *Flaminius*) = *Plutarch's Lives: Agis and Cleomenes; Tiberius and Gaius Gracchus; Philopoemen and Flaminius*, with an English translation by Bernadotte Perrin, Vol. X, Cambridge, MA/London 1921 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. *Galb.* (Plutarkhos, *Galba*) = *Plutarch's Lives: Aratus, Artaxerxes, Galba and Otho*, with an English translation by Bernadotte Perrin, Vol. XI, Cambridge, MA/London 1954 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. *Oth.* (Plutarkhos, *Otho*) = *Plutarch's Lives: Aratus, Artaxerxes, Galba and Otho*, with an English translation by Bernadotte Perrin, Vol. XI Cambridge, MA/London 1954 (*The Loeb Classical Library*).
- Plut. *prae. ger. reip.* (Plutarkhos, *Praecepta gerendae rei publicae*) = *Plutarch's Moralia*, with an English translation by Harold North Fowler, Vol. X, Cambridge, MA/London 1936 (*The Loeb Classical Library*).
- Puech 1992 Bernadette Puech, "Prosopographie des amis de Plutarque", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.36.3, s. 4831-4893.
- Sherwin-White 1966 Adrian Nicholas Sherwin-White, *The Roman Citizenship*, Oxford.
- SIG³ *Sylloge Inscriptionum Graecarum*³
- Stadter 2000 Philip A. Stadter, "The Rhetoric of Virtue in Plutarch's Lives", Luc Van Der Stockt (ed.), *Rhetorical Theory and Praxis in Plutarch*, Leuven, s. 493-510.
- Stadter 2004 Philip A. Stadter, "Plutarch: Diplomat for Delphi?", Lukas De Blois – Jeroen Bons – Ton Kessels – Dirk M. Schenkeveld (eds.), *The Statesman in Plutarch's Works*, Vol. I, Leiden/Boston, s. 19-31.
- Stadter 2005 Philip A. Stadter, "Revisiting Plutarch's Lives of the Caesar", A. Pérez Jimenez – Frances Titchener (eds.), *Valori Letterari delle Opere di Plutarco. Studi offerti al Professore Italo Gallo dall' International Plutarch Society*, Malaga/Logan, s. 419-435.
- Stadter 2014 Philip A. Stadter, "Plutarch and Rome", şurada: Mark Beck

Biyografi ile Tarihin Kıyısında: Plutarkhos'un Vita Caesarum'u

- (ed.), *A Companion to Plutarch*, Malden, MA/Oxford, s. 13-30.
- Stadter 2015 Philip A. Stadter, *Plutarch and His Roman Readers*, Oxford.
- Suda (Suda = Suidas) = Immanuel Bekkeri (ed.), *Suidae Lexicon*, Berlin 1854.
- Suet. *Galb.* (C. Suetonius Tranquillus, *De Vita Caesarum: Vita Galbae*) = *On İki Caesar'in Yaşamı*, çev.: Fafı Telatar – Gül Özaktürk, Ankara 2008.
- Suet. *Oth.* (C. Suetonius Tranquillus, *De Vita Caesarum: Vita Othonis*) = *On İki Caesar'in Yaşamı*, çev.: Fafı Telatar – Gül Özaktürk, Ankara 2008.
- Suet. *Vesp.* (C. Suetonius Tranquillus, *De vita Caesarum: Vita Vespasiani*) = *On İki Caesar'in Yaşamı*, çev.: Fafı Telatar – Gül Özaktürk, Ankara 2008.
- Syme 1980 Ronald Syme, "Biographers of the Caesars", *Museum Helveticum* 37/2, s. 104-128.
- Synk. *Chron.* (George Syncellus, *Chronographia*) = Wilhelm Dindorf (ed.), *Georgii Syncelli Chronographia*, Bonn 1829 (*Corpus Scriptorum Byzantinae*).
- Tac. *ann.* (Cornelius Tacitus, *Annales*) = Charles Dennis Fisher (ed.), *Cornelii Taciti annalium ab excessu Divi Augusti libri*, Oxford 1906.
- Tac. *hist.* (Cornelius Tacitus, *Historiae*) = Charles Dennis Fisher (ed.), *Cornelii Taciti historiarum libri*, Oxford 1911.
- Ziegler 1973 Konrat Ziegler, *Plutarchi Vitae Parallelae* III.2, Leipzig.

SUMMARY

Plutarch was born to a prominent family at Chaeronea in Boeotia in the late 40s CE, studied philosophy at Athens under Ammonius and travelled many places like Egypt, Italy and parts of Asia Minor. He visited Rome several times for public duties and represented his fellow citizens and also gave lectures on philosophical topics at Rome. Plutarch's visits to Rome gave opportunity him to mix in influential circles, so he enlarged his circle of influential Roman friends (included consuls L. Mestrius Florus, who granted his Roman citizenship, and Q. Sosius Senecio) and enjoyed acquaintance of the emperors. Later, Trajan granted him the honorary title of *ornamenta consularia* and Hadrian probably appointed him as a *procurator* in Achaea.

Plutarch was a prolific writer. His works included eclectic writings on such varied topics as moral philosophy, education, religious descriptions, music, physics, rhetoric, politics and history. These writings were collected in *Moralia* or *Ethical Essays*. But Plutarch was most famous for his biographical work, *Vitae Parallelae* or *Parallel Lives* where he recounted the noble deeds and characters of Greek and Roman statesmen, legislators, soldiers and orators.

Plutarch also composed the work, *Vita Caesarum* or *Lives of the Caesars*. Plutarch's *Lives of the Caesars* were a series of lives of the Roman emperors ascended to the imperial throne from Augustus to Vitellius. This series covered 100 years from Octavian's victory over Antony in 31 BCE to the death of Vitellius in 69 CE. Nevertheless, of this period it is known about nine months from June 68 to April 69 because only two short lives of Galba and Otho have survived from this lost collection. Plutarch's *Lives of the Caesars* were a kind of continuous imperial history broken into segments by the reigns of the emperors; he presented Roman history as a series of biographies.

Plutarch in *Galba* and *Otho* did not deal closely with emperors' private lives, but rather he directed attention especially to their character and focused how they were proclaimed emperor, how they ruled and how they were overthrown in turn. Since the individuals in question were emperors, biography remained close to the political and military history of the period. Therefore, Plutarch's *Lives of the Caesars* can be accepted as both imperial biographies and Roman imperial histories.

Plutarch's historical narrative in *Galba* and *Otho* was very close to the actual events and reflected the real atmosphere of the year of the four emperors like his near contemporaries Tacitus' and Suetonius' narrations. However, Tacitus' and Suetonius' narrations had some differences, such as the historical approach of Tacitus in describing the events in a continuum and the element of gossip in Suetonius. Plutarch focused primarily on leaders' character (especially in *Galba*), actions and military deeds especially those changed the fate of the events in the Roman Empire. His focus related, as he said, "also not to omit such incidents as are worthy of mention in the deeds and fates of the Caesars" (*Galb.* 2.3).

Although Plutarch's *Lives of the Caesars* and Tacitus' *Histories* may have used common sources, Plutarch was the man who invented the *Caesars* as a literary theme. Furthermore, unlike Tacitus and Suetonius, Plutarch wrote Roman history as a series of biographies with a philosophical and moral cast. Plutarch represented the Roman Empire as "it being torn into many fragments and in many places collapsing upon itself and the disasters during the civil war like those caused by the Titans" (*Galb.* 1.4). He found guilty for this situation not the ambition of the emperors ascended to the imperial throne one after another, but the troops out of control and the greed and depravity of the soldiers. So, he emphasized as a solution that the ruler and ruled needed philosophical education.

All these also show that Plutarch preferred to narrate the events/characters belonged to the contemporary history with the Greek intellectual/cultural tradition and turned the *Lives of the Caesars* into also a moral history. Furthermore, he should have composed the *Lives of the Caesars* perhaps with encouragement of his friend, L. Mestrius Florus. Plutarch, on one hand wrote for the Roman world and he on the other hand showed loyalty to Greek intellectual/cultural tradition. This gives a good indication of how Plutarch successfully bridged into two cultures, two worlds, Greek and Roman.